

21. Dogma-historische opmerkingen over verzoening.

Dit hoofdstuk geeft antwoord op een paar veel gestelde vragen.

21.1. Was ‘verzoening door voldoening’ niet vanaf het NT de gangbare leer?

Nee. Pas sinds de 16^e eeuw is deze leer algemeen gangbaar geworden. Vóór die tijd werden meerdere verzoeningsleren verkondigd met evenzoveel verklaringen voor Golgotha. Die liepen vaak aanvullend naast of door elkaar (zo bij *Justinus Martyr* en *Augustinus*). De leer van plaatsvervangende betaling was geen hoofdler. ‘Betaling’ werd zelfs door velen gezien als niet noodzakelijk¹. *Anselmus* was in de 13^e eeuw de eerste die de verzoening door voldoening beredeneerde². Door de Reformatoren (16^e eeuw) is deze leer algemeen gangbaar geworden in de westerse kerk en als officiële kerkleer vastgelegd in alle gereformeerde belijdenissen. Daarna is deze leer in veel kerken zo vanzelfsprekend geworden, dat die voor velen HET kenmerk van rechtzinnigheid is. Vóór de Reformatie is er nooit een verzoeningleer als leer van de kerk vastgelegd.

21.2. Wat leerde men in de eerste eeuwen over de verzoening met God door Jezus?

Ignatius (1e eeuw), *Irenaeus* en *Athanasius* (2^e en 3^e eeuw) leerden, dat Jezus alle machten van dood en duivel overwon en het onvergankelijke eeuwige leven won via zijn lijden op Golgotha. Hij maakt het nu sinds Pinksteren ook voor ons mogelijk om alle kwade machten te overwinnen. Bij hen ontstaat verzoening niet door voldoening³, maar door het deel krijgen aan de goddelijke natuur (o.a. 2 Petrus 1:4). Deze leer was het meest gangbaar en is in de oosters orthodoxe kerken algemeen aanvaard (gebleven).

Anderen leerden, o.a. *Gregorius van Nissa* (4e eeuw), dat God ons uit de macht van Satan verlost door zijn Zoon als compenserende losprijs aan Satan aan te bieden. Satan hapte toe zoals een vis in het aas hapt. Maar toen hij Jezus doodde in plaats van de mensen, bleek in het aas een dodelijke haak: de godheid van Jezus! Daardoor moest hij Jezus weer loslaten uit het dodenrijk, maar nu was *aan Satans recht voldaan* en verloor hij alle rechten op de mensen. God had hem misleid⁴.

Dit waren tot aan de Reformatie de twee hoofdgedachten met allerlei variaties.

21.3. Hoe kwam Anselmus in rond 1200 tot de ‘verzoening door voldoening’?

Hij schreef *Cur Deus Homo*. Hij beredeneert daarin ‘waarom God mens werd’ vanuit de verzoening door voldoening. Hij sloot daarmee aan bij het juridische denken in die feodale (ridder)tijd. Men was toen erg gevoelig voor eer en eerwaak. Majesteitsschennis vereiste straf of voldoening⁵. Dit was het uitgangspunt van Anselmus bij zijn uitleg van het evangelie:

¹ H. Bavinck zet in *GD III* § 377-387 verschillende verklaringen op een rij en zegt: Anselmus gaf ‘aan de satisfactorische opvatting een overwicht over alle andere, ... Terwijl men (o.a. Augustinus) vroeger meest gezegd had, dat de menswording en voldoening niet absoluut noodzakelijk maar alleen conveniens (passend) was, zocht Anselmus een grond om het tegendeel te betogen’ (ook § 384). Zo ook B. Wentsel, *Dogmatiek* 3b p. 463v, 475v.

² Over hem schreef ik al kort in hoofdstuk 1.

³ Zie Wentsel, a.w. p. 481v.

⁴ In 2008 hoorde ik een evangelist/jongerenwerker dit nog enthousiast en serieus vertellen. Ook in het Narnia-boek van C.S. Lewis ‘The Lion, the Witch and the Wardrobe’ (en de verfilming) overleggen Aslan (Jezus) en de IJskoningin (Satan) in een tent over de losprijs voor een zondig menskind: Aslan laat zich bespotten, martelen en doden. Als hij dan weer levend wordt en de mensen helpt, schrikt de IJskoningin zich wild!

⁵ ‘Aut poena aut satisfactio’. Letterlijk terug te vinden in Heidelbergse Catechismus antwoord 11.

óf straf óf voldoening moet volgen op zonden. Eerwraak werd zo feitelijk de basis voor het verklaren van Golgotha.

Dat Anselmus met voldoening iets anders bedoelde dan strafbetaling lijkt me aangetoond door o.a. Den Bok⁶. De Reformatoren hebben 'poena' en 'satisfactio' vrijwel gelijkgesteld in hun leer van verzoening door voldoening.

21.4. Waarom werd de 'verzoening door voldoening' daarna zo algemeen aanvaard?

In de 16^e eeuw is deze leer gepromoot door de Reformatoren. Of de Reformatoren het boekje van Anselmus kenden, is niet bekend, maar zijn hoofdgedachte beheerst *hun* leer over de rechtvaardiging. Deze leer is heersend geworden in de westerse kerk (en overal waar het westen invloed had).

Luther, Calvijn en anderen protesteerden hevig tegen vele wantoestanden in die tijd binnen de Roomse Kerk. Vandaar de naam 'protestanten'. Hun volgelingen waren aangestoken door dat protest en accepteerden ook hun leer. Die 'nieuwe leer' was ook bijbels en gaf nieuwe hoop en troost. Luther en Calvijn hadden veel meer oog voor Gods liefde en trouw en leerden de mensen leven met God en naar eigen geweten. Dat was nieuw, want vóór die tijd werd er hoofdzakelijk gepreekt tégen zonden, over dreigende eeuwige straf en dat er alleen dankzij de kerk ontkoming was aan Gods toorn. Zelfs bood verkocht de kerk de vergeving van zonden voor geld via aflaten! Ook speelde mee, dat veel armen het beu waren om door de leiders van de kerk (en staat) uitgebuit te worden. De 'nieuwe' leer hielp mensen te steunen op Jezus in plaats van op kerk en leiders. Dat was grote winst en gaf velen troost.

21.5. Waar zit de fout bij de Reformatoren in hun verzoeningsleer?

Het is achteraf makkelijk oordelen. Vanuit grote duisternis worstelden de Reformatoren naar meer licht. Daarom past groot respect voor hen en hun werk. Maar ondanks alle winst bleven zij denken, dat God een voldoening voor onze zonden moest hebben. Vanuit dit onbijbelse *axioma* vonden zij rust in de gedachte, dat Jezus voor ons in de plaats alles betaalde op Golgotha. Voor hen volgt op zonde zondermeer *straf als genoegdoening*. Vanuit die beperkte visie verklaart men het offer van Jezus aan het kruis als een plaatsvervangend dragen van schuld en straf. **God bleef bij de Reformatoren de eisende en straffende God!** Alleen verwacht God de voldoening niet meer *deels via boetedoening* van ons of van de kerk, maar schenkt Hij die nu *volledig via Jezus aan ons*⁷. Zo veranderde 'de gerechtigheid van God' voor Luther. Dat was niet meer 'de gerechtigheid, waarmee God volmaaktheid van ons eist en zonden bestraft'. Het werd nu 'de gerechtigheid, die God aan ons schenkt, omdat Hij Jezus voor ons in de plaats strafte en diens volmaaktheid ons nu toerekent'.

Dat is zeker liefdevoller, maar God blijft allereerst de toornige EISER! Het beeld van God is bij Luther en Calvijn fundamenteel niet anders dan in de Roomse boeteleer⁸. Bij alle winst is de Reformatorische leer over de verzoening toch niet voluit bijbels, omdat de liefde van God niet allesbeheersend is. Dit verkeerde uitgangspunt is kerkelijk vastgelegd in belijdenissen⁹.

⁶ Prof dr N.W. Den Bok: *Kan zonde ongestraft blijven? Een systematische peiling van de rechtvaardigheid van God in Christus*. Uitg. Protestantse Theologische Universiteit, 2010.

⁷ Bij de feodale of middeleeuwse eerwraak maakt het niet uit wie er lijdt - als er maar eerherstel komt. Daar draait het om! Men had in die tijd weinig oog voor werkelijk herstel van wederzijdse liefde en toewijding.

⁸ Vincent Brümmer, analyseert op p. 134 van zijn *Ultiem Geluk* scherp: 'Verlossing moet nog steeds *verdiend* worden, maar nu door Christus in plaats van door ons'. Brümmer levert op deze visie zes diepgaande en mijns inziens niet te weerleggen punten van kritiek (p.135-139). Zie vervolg.

⁹ Heidelbergse Catechismus, Zondag 4-7,16,21,23; Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 20-24; Dordtse Leerregels, II, 1-6. Volgens H. Bavinck werken de protestanten meer met Anselmus' uitgangspunt dan de Roomsens. Scherp zegt hij: Het draait bij de protestanten meer om bevrijding van schuld dan om bevrijding van

21.6. Hoe past Gods toorn over de zonden bij Gods liefde?

Bij God wordt alles beheerst en bepaald door de liefde! Toorn ontstaat bij God alleen als zijn liefde hardnekkig afgewezen wordt (bv Rechters 10:7,11-14). Gods toorn komt over mensen, als zij God en Jezus afwijzen en hun geboden tot liefde niet willen gehoorzamen (Johannes 3:18-20,36).

De Reformatoren meenden, dat Gods toorn ondergaan moest worden *als voorwaarde voor vergeving en genade*. De Bijbel leert, dat Gods toorn verdwijnt als mensen zich tot God bekeren¹⁰. Zelfs bij de moordenaar aan het kruis, die zich bekeert (Lucas 23:40v). Bij berouw en bekering gooit God onze zonden achter zijn rug. Hij is geen absolute strafeiser, die alleen kan vergeven en liefdevol kan zijn als er genoegdoening komt voor het kwaad. Dit is een menselijk verzinsel en staat niet in de Bijbel.

God scheldt schulden graag gewoon koninklijk, royaal en liefdevol kwijt (Matteüs 18:27), maar als er geen echte bekering tot liefde is dan komt zijn toorn (18:32-35). De Bijbel zegt van begin tot eind, dat God zich verheugt als een zondaar zich bekeert, zoals de vader van de verloren zoon!

21.7. Zijn er bestrijders van deze leer geweest? Ook vandaag?

Er zijn veel alternatieven aangeboden om het verband tussen kruis en heil te doorlichten¹¹. Altijd ontstond er onvrede als de verzoening door voldoening nadrukkelijk geleerd werd. Anselmus kreeg in zijn tijd al hevig protest van Abaelardus. De Reformatoren hoorden Faustus Socinus protesteren. Daarna is door velen dezelfde kritiek herhaald en aangescherpt¹². Weerlegging van deze kritiek is onmogelijk, zoals veel Bijbelgetrouwe theologen impliciet erkennen (zie hoofdstuk 1). Enkele latere namen zijn F.D.E. Schleiermacher en A.B. Ritschl. Aan het eind 20e eeuw zijn in Nederland bestreden H. Wiersinga en C.J. den Heyer deze leer. In de laatste decennia zijn er steeds meer Bijbelgetrouwe theologen die bezwaren uiten, zoals Tom Wright. Hij en anderen zijn verzameld onder de naam New Perspective (zie internet)¹³. Eerbied voor God en de Bijbel kenmerkt deze geleerden! Zij leveren *bijbelse* kritiek op de Reformatorsche leer. Kritiek op 'verzoening door voldoening' is er dus altijd geweest en vandaag groeiend. Bedenk verder, dat er veel kerkleden afgehaakt zijn vanwege deze leer.

21.8. De verzoening door voldoening is niet in de Bijbel gefundeerd. Wat zijn verdere bezwaren tegen deze leer?

Tegen verzoening door schuldbetaling is verder het volgende in te brengen¹⁴.

- a. Velen horen in deze leer iets weerzinwekkends over God (eerwraak). Hun eerlijke vraag is: laat Hij liever zijn Zoon plaatsvervangend lijden dan mensen bij bekering gewoon vergeven?
- b. Als betaling van schuld voorwaarde is voor het stromen van Gods liefde – is het 'zakelijke' voor God dan belangrijker dan mensen?

---

zonden. Vergeving is de eerste weldaad bij hen. Bavinck gaat daarin mee, zonder argumentatie! *GD III* § 377.

¹⁰ Ook de gereformeerde belijdenissen rekenen hier niet mee.

¹¹ Aldus H. Berkhof in *Christelijk Geloof*, eind § 34, waar hij ze samenvat in zes ontwerpen. Ook B. Wentsel geeft een overzicht in zijn *Dogmatiek* deel 3b p. 464v. Zie ook Van Genderen *Beknopte GD* p. 472 en 475v.

¹² H. Bavinck zegt: 'de kritiek van Socinus op de satisfactieer was zo scherp en volledig, dat latere bestrijders niet anders konden doen dan zijn argumenten herhalen' (*GD III* § 378). M.i. is er toch ook aanscherping.

¹³ Graag wijs ik ook op Mc Ilwain, die een te downloaden boek op zijn site heeft staan met de titel: 'The Biblical Revelation of the Cross'. Iemand wees me op deze site. Dit werkte als een bevestiging van mijn eigen studie.

¹⁴ Ik gebruik Brümmers kritiek en deel deze kritiek. Zie zijn *Ultiem Geluk* p. 135-139.

- c. Kun je nog wel spreken van echt vergeven (kwietschelden) als er voor de zonden plaatsvervangend betaald wordt? Het is dan eerlijker te zeggen dat God in feite niet vergeeft.¹⁵
- d. Wij moeten anderen *vergeven, zoals God ons onze zonden vergeeft*. Waarom mogen wij dan bij vergeving géén betaling eisen? Vraagt God van ons wat Hijzelf niet doet?
- e. Is er Op Golgotha disharmonie tussen God de Vader en de Zoon? Zou de eenheid gebroken zijn? (Joh 10:30,38). Zou Jezus op dat moment niet meer Gods geliefde Zoon zijn met de Heilige Geest in zich?
- f. In deze leer wordt in feite verzoening *aan* God gegeven in plaats van *door* God. *Jezus zou aan de Vader een prijs betalen*, zodat de Vader weer met mensen om kan gaan. Het feit dat de Vader zijn Zoon daarvoor geeft, verandert niets aan het feit dat de Vader *alleen* door het werk van zijn Zoon liefdevol kan handelen! De Vader heeft iets nodig van de Zoon en wordt door deze leer in zijn liefde afhankelijk gemaakt van de Zoon. De liefde van de Vader is niet allesbeheersend maar gevangen en kan pas vrij komen door het werk van de Zoon.
- g. Betaling delgt alleen een schuld, maar brengt nooit een relatie tot wederzijdse liefdevolle verbondenheid. Is deze leer wel een leer over *verzoening*?
- h. Heeft God *uit liefde voor mensen* besloten zijn Zoon te laten boeten voor onze zonden? Waarom besloot God dan niet *uit liefde voor zijn Zoon* om helemaal af te zien van die boete?
- i. In persoonlijke relaties van ouders-kinderen of man-vrouw gaat het niet om betalingen, maar om wederzijdse liefde en het hart. Verlaagt deze leer het verbond van God met ons niet tot een zakelijk contract?

21.9. Zijn bij de leer van ‘verzoening door wedergeboorte’ deze bezwaren vervallen?

Ja. Hierbij wordt immers volledig recht gedaan aan het feit, dat Gods verbond met mensen een persoonlijke relatie is. God was, is en blijft liefdevol als Hij via Jezus bewerkt, dat mensen werkelijk liefdevol *kunnen* worden. Zijn liefde geeft zelfs voor 100% ruimte aan de eigen verantwoordelijkheid van mensen. God en Jezus maken de hemelse gezindheid mogelijk. Het lijden en sterven van Jezus is niet bedoeld voor God (om iets voor God mogelijk te maken), maar volledig bedoeld voor mensen (om voor hen de wedergeboorte mogelijk te maken). De machten van verleiding tot zonden worden door Jezus overwonnen. In deze leer is God werkelijk voor 100% liefde. Vergeven is werkelijk kwietschelden, met als enige voorwaarde: berouw en bekering. De eenheid in de Drie-eenheid is ook op Golgotha realiteit. God vervloekte zijn mensgeworden Zoon daar niet, want het ging op Golgotha om het bewijs dat de hemelse gezindheid *in een mens* alle verleiding en vijandschap overwint! Die gezindheid van de Gekruisigde komt sinds Pinksteren in ons: we worden net zo eensgezind met God. Dat is verzoening en dan is vergeving geen enkel probleem. Het gaat God om onze harten. De rest is voor Hem altijd vervangbaar¹⁶.

21.10. Wat te denken van de volgende veel gemaakte vergelijking. Een rechter moet zijn dochter berechten, die de wet overtreden heeft. Hij moet haar een grote boete op leggen, maar als vader betaalt hij die boete voor haar. Zo zou God, zo zegt men dan, ons moeten veroordelen als Rechter, maar als Vader betaalt Hij zelf de boete (via zijn Zoon).

Dit soort vergelijkingen lijken overtuigend, maar zijn onjuist en zitten vol denkfouten:

¹⁵ Zoals bijvoorbeeld A. Kuyper en Fr. A. Schaeffer concluderen; zie hoofdstuk 1 noot 2.

¹⁶ Dit toont Vincent Brümmer volkomen helder en overtuigend aan in *Ultiem Geluk* en in *Liefde van God en mens*. Het is opvallend hoe weinig aandacht theologen vaak geven aan de aard van het verbond met God. Dat is als een huwelijk. Natuurlijk zijn er zakelijke kanten. Maar als het zakelijke (betalingen) gaat heersen, is het eind van het huwelijk dichtbij.

1. De rechter in het voorbeeld staat zelf onder de wet van het land en mag daarom bij de rechtspraak niet van de wet afwijken. Bij God is het anders. Hij staat *niet* onder de wet. Het is *zijn* wet; Hij is zelf de Wetgever. Wie kan Hem verwijten maken, als Hij *uit liefde voor ons* van zijn eigen recht of regels afwijkt? Wie doet Hij tekort als Hij schuld kwijtscheldt (vergeeft) bij berouw en bekering? Wie kan Hem dan betichten van onrecht? Als God eenvoudig vergeeft, handelt Hij niet onrechtvaardig of immoreel.
2. Als gewoon vergeven in strijd zou zijn met een besluit of wet van God zelf, dan geldt nog het volgende: terugkomen op een eigen besluit of wet is *geen onrecht*, als *niemand* daar nadeel van ondervindt. Het is *zelfs goed, wijs en gepast*, wanneer alle betrokkenen daar alleen maar voordeel van ondervinden. Bij berouw en bekering zonden niet straffen maar 'gewoon' vergeven (zonder een plaatsvervangend straflijden) is dus niet in strijd met het recht, want niemand lijdt daardoor onrecht. Integendeel: alle betrokkenen winnen erbij!¹⁷
3. In het voorbeeld moet de boete betaald worden aan de staat of justitie – dat is niet de rechter zelf! De boete voor onze zonden moet volgens de leer wel betaald worden aan de rechter, aan God zelf (aan wie anders?). In het voorbeeld zou God dus aan Zichzelf betalen. Dan kun je net zo goed gewoon schuld kwijtschelden (vergeven). Betalen aan jezelf met je eigen geld is immers volkomen zinloos!
4. (Aansluitend bij het vorige punt) Als je bedenkt, dat het in de leer er om gaat, dat God aan zichzelf (via Jezus) niet betaalt met geld maar met pijn, bloed en dood – dan rijst de vraag: geeft dat Hem genoegdoening of voldoening? Juist omdat het om pijn, bloed en dood gaat als betaalmiddel aan zichzelf, is de vraag indringend: denken we echt dat God daar beter van wordt? Is dit niet absurd? Wat is de winst hiervan boven gewoon vergeven?
In veel vergelijkingen die de betalingsleer moeten illustreren wordt een geldschuld gebruikt als voorbeeld. Een geldschuld of geldboete kan pijnloos voor een ander betaald worden, maar Golgotha is niet pijnloos. Dát maakt de leer van de verzoening door voldoening zo vreemd, want welke winst zit er voor God in het gepijnigd en gedood worden van Jezus? Veel vergelijkingen missen dit punt, zijn daardoor oppervlakkig en niet overtuigend.
5. In het voorbeeld gaat het om een simpele geldboete. Zo'n beboet persoon kun je helpen door geld te geven waarmee ze de geldboete kan voldoen. Kan dat bij een opgelegde doodstraf of gevangenis-straf ook? De vergelijking gaat hier niet op, want geen rechter zal dit accepteren. Zelfs als iemand onterecht en onschuldig voor een misdaad veroordeeld en gestraft is en later de echte schuldige gevonden wordt, dan zal de echte schuldige alsnog gestraft worden! Dat is recht doen. Als iemand dan beweert, dat de straf voor die misdaad al weggedragen is, zal iedereen die bewering ervaren als onjuist en on(te)recht.
6. Een rechter (zoals in het voorbeeld) kan en mag geen vergeving schenken aan misdadigers, (a) omdat hij niet zelf slachtoffer is van de misdaad en (b) omdat hij bij een aanklacht de taak heeft na te gaan wat volgens de wet recht is en zo tot uitspraak komen. 'Slachtoffers' kunnen wel doen wat rechters niet kunnen: vergeving schenken en hun aanklacht intrekken. God is niet alleen rechter, maar ook degene die getroffen is door onze zonden. Daardoor heeft Hij het volste recht (bij berouw en

---

¹⁷ De wet van God is bedoeld om onrecht tegen te gaan. De wetsregels zijn nooit doel in zichzelf! Zij zijn bedoeld om de liefde realiteit te laten worden en niet om liefde (vergeving) te remmen.

bekering) te vergeven en tegelijk de aanklacht tegen iemand in te trekken! Als Hij dat doet wordt Hij niet onrechtvaardig, zoals velen helaas denken en beweren.

7. Vergelijkingen als het bovengenoemde voorbeeld, gaan niet op, omdat 'bij-berouwen-bekering-toch-nog-iemand-(plaatsvervangend)-straffen-met-pijn-en-dood' voor niemand winst oplevert in vergelijking met 'gewoon-vergeven'. Er wordt dan alleen maar door de plaatsvervanger pijn geleden en hij wordt gedood. Niets of niemand verandert daardoor. Moet daarom niet geconcludeerd worden dat de leer van vergeving op grond van (plaatsvervangende) voldoening in feite de gedachte van 'eerwraak' als basis heeft? Genadige vergeving op basis van berouw en bekering berust op liefde.

21.11. Worden de Reformatorische belijdenissen – de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels – in dit boek niet besproken?

Dit boek toont aan dat de verzoening door voldoening niet door de Bijbel geleerd wordt.

Hierdoor is het tegelijk helder, dat de belijdenissen op dit punt niet-bijbels zijn. Kerken die zich aan de leer van de belijdenissen binden, zitten vast aan een onbijbelse leer!

Een bespreking van de belijdenissen op het punt van verzoening geef ik op mijn internet-site:

www.jezusinons.nl .

Daar analyseer ik ook de slechte bewijsvoering vanuit de Bijbel.

De goede bedoelingen van de opstellers betwijfel ik niet. Zij wilden niets liever dan vanuit de Schrift spreken (volgens artikel 7 NGB). Dat verlangen herken ik. Zij zouden niet willen, dat wij hun belijdenis als onfeilbaar zouden zien, want het *Sola Scriptura* was hun devies: altijd bereid tot verandering, als de Schrift ons daartoe roept. Wij eren hen het meest, als we hen in die bereidheid volgen.

21.12. Wat zag men als positieve voordelen van de verzoening door voldoening?

A.

Men beweert, dat de leer van 'verzoening door voldoening' sterke zekerheid geven van je redding en behoud. Jezus heeft immers alles voor ons volbracht. Onze redding hangt dus niet af van ons en onze daden – gelukkig maar, want wij zijn feilbare mensen.

Dit klinkt mooi, maar volgens de Bijbel ontstaat en groeit de zekerheid over onze redding in ons, als we het nieuwe leven in echte gehoorzaamheid leven. Dan bouwen we ons levenshuis op de rots (Matteüs 7:24v) en ontstaat er dus rotsvaste zekerheid over ons heil. Het ware geloof en de wedergeboorte bewijzen zich! Zie 1 Johannes 3:7-10; 5:3,4; Jacobus 2. Men ziet vaak over het hoofd, dat je ook bij de leer van de verzoening door voldoening alleen deelt in alles wat Jezus volbracht, *als je echt gelooft*. En wanneer is je geloof echt? Als het met werken gepaard gaat. Zonder werken is het dood. Dus ook bij deze leer kan men alleen zeker worden uit de vruchten (de werken). Verzoening door voldoening geeft dus geen enkele extra zekerheid!! (zie hierover ook 20.3)

B.

Men beweert, dat de leer van verzoening door voldoening alle eer geeft aan God, doordat alle roem voor mensen uitgesloten is. Jezus betaalde immers alles voor ons.

Geloof, wedergeboorte en gehoorzaamheid zijn altijd alleen maar mogelijk, als de Geest van de Gekruisigde in je komt. Alle menselijke roem is daardoor *altijd* uitgesloten, ook al moeten wij wat doen! *Wij* moeten geloven, hoewel het geloof een *gave van God* is! Dit is niet tegenstrijdig, zoals velen denken. Net als een geredde drenkeling, geven wij onze Redder alle eer, hoewel wijzelf de reddingsboei of zijn reddende hand vastgripen en vast blijven

houden. Dit laatste doet niets af van de eer van de Redder, want zonder uitgestoken hand of toegeworpen reddingsboei is ons aanpakken niet denkbaar¹⁸. God stelt zijn kracht (het geloof) aan ons beschikbaar, zodat wij kunnen geloven. Als wij er geen gebruik van maken gaan we verloren door eigen schuld. Maken we er wel gebruik van dan roemen we God, want *wij* geloven, maar we kunnen dat alleen dankzij zijn gave. Dat alle roem voor mensen uitgesloten is, hoort niet specifiek bij de leer van verzoening door voldoening maar ook bij de leer van vergeving en redding op grond van berouw, bekering en wedergeboorte.

C.

Men beweert, dat de leer van verzoening door voldoening meer zicht geeft op de liefde van God en Jezus voor ons.

Deze bewering is slechts schijn en misleidt, want de vraag blijft knagen: waarom was die voldoening van Golgotha nodig? Is God dan zo hard of liefdeloos, dat Hij zelfs zo'n wrede betaling eist ten koste van zijn Zoon? Is dit liefdevol – liefdevoller dan gewoon vergeven? Verzoening door verzoening verduistert juist voor velen het zicht op Gods liefde.

D.

Men beweert, dat de leer van verzoening door voldoening een geweldige troost aan mensen biedt, die in zonden vast blijven te zitten. Het evangelie lijkt immers te zeggen, dat God mensen met zonden accepteert. Ze hoeven niet (eerst) daarvan bevrijd te zijn of te worden.

Dit geeft een valse troost, want God accepteert geen geloof, dat niet 'ten bloede toe de zonden weerstaat' of niet bereid is desnoods 'het leven daarbij op het spel te zetten' (Hebreeën 12:4). Het evangelie is, dat Jezus ons kan en wil bevrijden van alle zonden. Niemand hoeft aan zonden te blijven 'hangen of vastzitten' (1 Korintiërs 10:13). Als God onze ogen opent zodat we iets als zonde herkennen, dan geeft Hij tegelijk de opdracht en de kracht om die zonde weg te doen! Mogelijk is daarbij pastorale hulp of therapie nodig, maar overwinnen is mogelijk met Jezus' hulp. De genoemde troost is daarom misleidend. Het geeft christenen een alibi zonden vast te blijven houden. Dit gaat in tegen de radicaliteit van Jezus (Matteüs 5:29v; 18:8v; Lukas 14:25v) en verzwakt het christendom.

21.13. Wat verliezen we als we de leer van de verzoening door voldoening loslaten?

Niets! Werkelijk niets! Volgens de Bijbel is er bij God voor vergeving geen compenserende betaling van schuld of straf nodig. Zekerheid over vergeving ontstaat door geloof in Gods genadige belofte, dat er verzoening en hulp is voor mensen die zich bekeren en oprecht met God leven. Dat was al zo in het OT (Psalm 32) en ook in het NT (Matteüs 7:21-27). Aan die geloofszekerheid voegt een plaatsvervangende betaling niets toe.

Vergeving via pure kwietschelding is zelfs grotere genade en liefde te noemen dan vergeving op grond van een alternatieve betaling.

21.14. Wat is de winst als je de leer van de verzoening door voldoening vervangt door de leer van verzoening door wedergeboorte

A. *De zekerheid van het heil krijgt weer het bijbels fundament.* Verzoening door voldoening biedt slechts schijnzekerheid en leidt af van het punt waar het om gaat. Zekerheid van je redding ontstaat via het nieuwe leven: wedergeboorte. Alleen wie als rechtvaardigen gaan leven, mogen zeker zijn van hun redding. Zie Matteüs 7:21v; 12:50; Lucas 14:25ev; 2 Korintiërs 13:5; 1 Johannes 3:7-10.

¹⁸ Hier is in de geschiedenis vaak een dilemma van gemaakt, terwijl het in werkelijkheid geen tegenstelling is. Dit valse, niet-bijbelse dilemma tussen ons al of niet (mee)werken bij onze verlossing beheerst veel theologie. Dit was ook een dilemma in het conflict tussen Gereformeerden en Remonstranten. Zie de daaruit in 1619 geformuleerde Dordtse Leerregels.

B. *Niet bijbelse beweringen verdwijnen.* Bijvoorbeeld, dat God niet kan vergeven zonder betaling; en dat God eist dat alles tot in de finesses voldaan wordt; en dat Jezus op Golgotha Gods toorn moest dragen¹⁹. Als zulke gedachten gaan verdwijnen is er geen enkele aanleiding meer voor het idee of gevoel, dat God ten diepste erg onsympathiek is. Getuigen wordt hierdoor ook eenvoudiger en krachtiger.

C. *Vergeving is nu weer echt vergeving* en niet een euforische betiteling van een betaling via een Ander. Ook lopen Gods vergeven en ons vergeven weer parallel, zoals Jezus ons leert in Matteüs 6:12,14,15; 18:21ev.

D. *De wezenlijke radicaliteit van het geloof wordt weer centraal, want Jezus is werkelijk in je.* Christen zijn is: wedergeboren zijn. Net als Jezus leef je door zijn Geest voor God en heb je Hem lief boven je eigen leven (Lucas 14:25v). Liever je hand eraf dan zondigen! (Matteüs 18:8v). Deze radicaliteit zal de kracht van het christendom weer ervaarbaar en zichtbaar maken en zowel gelovigen als ongelovigen bemoedigen. Dit zal een zegen zijn voor het vaak verlamde en verslachte westerse christendom. Alleen hierdoor kan het christendom onder Gods zegen weer licht verspreiden tot heil van meer mensen, die anders waarschijnlijk verloren gaan (Johannes 17:20-23).

E. *Pasen en Pinksteren vormen nu een wezenlijke eenheid met Goede Vrijdag.* Veel meer dan bij de reformatorische leer, waarbij op Golgotha feitelijk alles voor de verzoening voldaan is en er slechts nog toerekening nodig is. De Bijbel leert ons, dat dankzij Pasen en Pinksteren Jezus zelf met zijn overwinnende kracht in ons komt! Zo wordt Golgotha echt effectief en zegenrijk. Zo ontstaat werkelijk verzoening. Spreken over verzoening zonder Pasen, Hemelvaart en Pinksteren is onmogelijk.

---

¹⁹ Zulke onsympathieke en onware typeringen komen veel voor in preken en boeken. Eén voorbeeld: E. Brink: *Het Woord vooraf*, hoofdstuk 10. Men probeert de kerkelijke leer van de verzoening door voldoening te verklaren. De prijs daarvoor is, dat God in feite 'lelijk', 'donker' of 'onaantrekkelijk' wordt (voor doordenkers).